

COLLECTIE 2021 2024 BELEIDSPLAN

**CENTRAAL
MUSEUM
UTRECHT**

NIEUW COLLECTIEBELEIDSPLAN

Het wordt een spannende tijd voor de collectie die het Centraal Museum voor de gemeente Utrecht beheert. Na ruim 180 jaar verzamelen, komen in de komende beleidsperiode verschillende ontwikkelingen samen: het onderzoek – ingezet naar aanleiding van de zelfstandiging van het Centraal Museum in 2013 – waarbij de volledige collectie van ruim 60.000 stukken wordt nagelopen is bijna afgerond; het beleid van artistiek directeur Bart Rutten (sinds mei 2017) heeft zijn vorm gevonden; er wordt gewerkt aan een ambitieuze nieuwe collectieopstelling na de renovatie van de collectievleugel van het museum én er worden plannen gemaakt voor een nieuw depot.

Reden genoeg om in dit nieuwe collectie-beleidsplan de breedte én de diepte in te gaan.

In het eerste hoofdstuk gaan we in op het gebruik van de collectie: hoe laten we de collectie zien, wie maakt daarbij welke keuzes, met wie werken we samen en wie bereiken we zo met die collectie.

In het tweede hoofdstuk beschrijven we verschillende deelcollecties en hun belang en betekenis en verduidelijken we het verzamelbeleid.

In het derde hoofdstuk staan we ten slotte bij stil wat er voor nodig zal zijn om de collectie blijvend goed te beheren. Het belangrijkste daarbij is het in deze beleidsperiode kunnen betrekken van een nieuw depot, maar we geven ook een overzicht van de stand van zaken van alle lopende projecten op het gebied van beheer en behoud.

Dit collectiebeleidsplan loopt vooruit op het meerjarenbeleidsplan 2021-2024 dat het Centraal Museum begin 2020 zal presenteren. Veel onderwerpen zullen in dat plan meer aandacht krijgen, en de collectiebeleidsplannen zullen juist wat meer summier worden weergegeven dan hieronder – maar de beide plannen passen naadloos op elkaar.

VERBONDEN MET UTRECHT EN DE WERELD

Het Centraal Museum verruimt je blik met een grote diversiteit aan kunst en cultuur uit Utrecht en de wereld eromheen.

Utrecht is onze basis, de wereld is ons speelveld. Het is het motto voor de tentoonstellingen die we maken, voor het publiek dat we bedienen en bij onze activiteiten betrekken, maar het geldt zeker ook voor onze collectie. Een collectie die in de loop van 180 jaar is uitgegroeid tot een rijkgeschakeerd en caleidoscopisch geheel aan deelcollecties. Sommige zijn intensief verweven met de Utrechtse geschiedenis en met de stad, andere hebben (inter)nationale uitstraling en voor veel objecten geldt dat allebei. Het Centraal Museum zoekt in zijn programmering en verzamelbeleid nadrukkelijk naar de verbinding tussen Utrecht en de wereld eromheen.

Het Centraal Museum streeft naar een doorwrochte relatie tussen collectie en programma. De collectie is het anker en het kompas voor ons artistieke beleid in al zijn veelvormigheid. De collectie voedt

het programma en het programma leidt tot aankopen. Want juist naar aanleiding van het onderzoek dat plaatsvindt ten dienste van de inhoudelijk gemotiveerde keuzes van onderwerpen en objecten voor tentoonstellingen, doen zich kansen tot mogelijke aankopen voor.

We zien onze collectie dan ook als het belangrijkste gezicht van het museum naar buiten toe, waarvan we steeds weer een andere kant aan de bezoeker tonen. Naast het consolideren van de herkenbare positie en identiteit van het Centraal Museum in Nederland en daarbuiten, willen we ook onze relevantie voor de wereld waarin we bestaan steeds vergroten. We willen daartoe de komende jaren een aantal fundamentele vragen stellen over de rol van het museum voor de stad in de eenentwintigste eeuw. Is het negentiende eeuwse museummodel – de collectie, tentoonstellingen en programma binnen de muren van een gebouw – nog wel afdoende? In hoeverre is een museum in staat van betekenis te zijn voor alle bewoners van een

De tekeningtentoonstelling 'De Line Up' in 2018 bood ons de gelegenheid om recent werk van Mounira Al Solh aan te kopen. Bovendien leidde de tentoonstelling tot de schenking van een tekening van Koen Taselaar (zie volgende pagina), tevens campagnebeeld van de tentoonstelling, door de particuliere verzamelaar Ger van Dam.

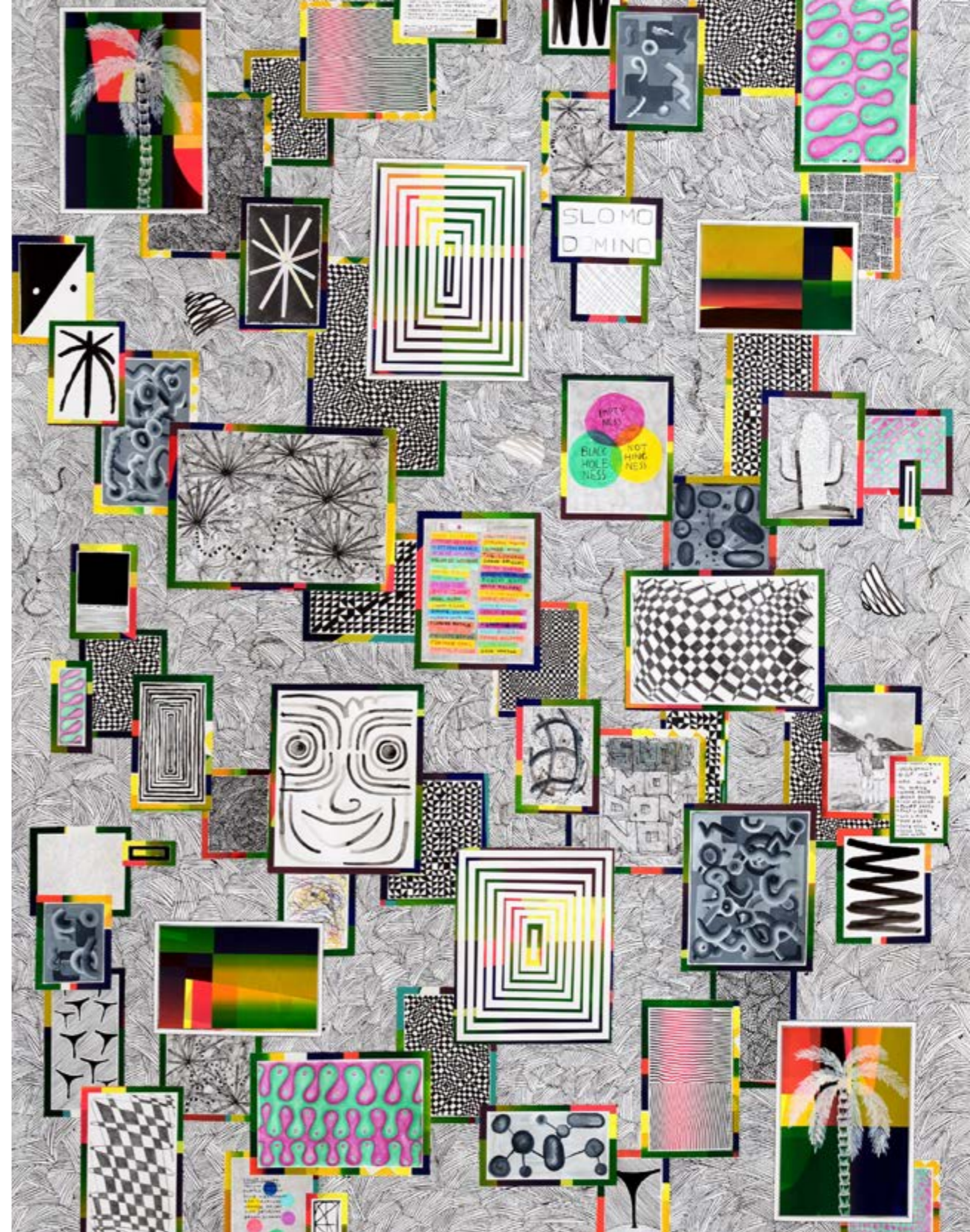

stad? Dit laatste is wellicht nog een utopisch streven, maar het stimuleert wel de geest om te blijven zoeken naar ingangen om publiek dat minder vanzelfsprekend een museum bezoekt hiertoe te bewegen. Een afspiegeling van de Utrechtse bevolking zijn, een verbreding zoeken en bewerkstelligen van publiek, past bij onze rol. In 2018 zijn we begonnen met het programma 'deCentraal', waarin deze mentaliteit om te delen en te zoeken naar nieuwe relaties met de stad zich actief manifesteert.

In 2020 zullen we een nieuwe collectie-opstelling ontwikkelen die vanaf 2021 (na een verduurzaming van de collectievleugel) te zien zal zijn. We willen de iconen uit de verschillende deelcollecties in een nieuwe samenhang een vaste plaats geven en daarnaast ruimte scheppen om interventies te (laten) doen door en voor verschillende betrokkenen. Vaak zal daarbij ook ruimte zijn om nieuwe aanwinsten – altijd in dialoog met de bestaande collectie – te tonen. We maken plaats voor nieuwe verhalen die verteld moeten worden. Verhalen die wij en anderen willen vertellen mede op basis van aanwinsten die we de komende jaren hopen te verwerven.

In dit collectiebeleidsplan wordt een korte schets gegeven van die grote, veelzijdige collectie en vertellen we wat we doen om voor die collectie te zorgen en om er op toe te zien dat deze collectie optimaal tot zijn recht komt. We beschrijven wat het beheer van de collectie behelst en we staan in het bijzonder stil bij de plannen en verwachtingen die er zijn voor de periode 2021-2024. De meest essentiële is daarbij het onderbrengen van de collectie in een nieuw depot. Na de laatste 25 jaar zo goed en zo kwaad als het ging in een verbouwde verhuislods te zijn gehuisvest is het nu echt noodzakelijk een passend onderkomen ter beschikking te hebben. Passend in de zin van voldoende ruimte, veilig in alle opzichten en duurzaam. In een dergelijk professioneel depot kan de collectie veilig worden opgeslagen; nog beter tot zijn recht komen; bijdragen aan mooie tentoonstellingen in Utrecht, Nederland en de hele wereld; dienen als onderwerp voor onderwijs en onderzoek en zo het museum in staat stellen om ook bij generaties na ons de blik te blijven verruimen met de verzamelde kunst- en cultuurvoorwerpen van de gemeente Utrecht.

Bart Rutten, artistiek directeur, september 2019

1. DE COLLECTIE – EEN KENNISMAKING

Caleidoscoop

De verzameling van het Centraal Museum is in de loop van ruim 180 jaar uitgegroeid tot een veelzijdige collectie bestaande uit ruim zestigduizend objecten. Van het Utrechtse schip tot de schilderijen van Marlene Dumas; van Van Gogh tot Bruna, van Wtewael tot de couture van Jan Taminiau en van Romeinse munten tot het Rietveld Schröderhuis – we mogen het allemaal beheren, onderzoeken en delen met ons publiek. Deze objecten stellen ons in staat om door betekenisvolle combinaties inzicht te bieden in het verleden en heden en richtingen te verkennen voor de toekomst. De collectie is ons DNA, dat we niet alleen tonen in de collectieopstelling, maar dat ons dus ook de motivatie en inspiratie levert voor onze grote tentoonstellingen. Met onze collectie als uitgangspunt bevragen we voortdurend onze identiteit en voorzien die van nieuwe invalshoeken.

We zijn trots op dit veelzijdige geheel en omarmen het. Was voorheen het motto, 'vijf collecties, één museum', -sinds de langdurige relatie met de erven Bruna, zes collecties- zetten we nu juist in op 'één museum één collectie'. Een museum met een caleidoscopische verzameling van elkaar versterkende en in elkaar overlopende clusters. We zetten ons in voor een volgende fase van integratie en verwevenheid, waarin samenwerking tussen de conservatoren veel ruimte krijgt. Overigens zonder daarbij de specialistische kennis van en diepgang binnen de onderdelen uit het oog te verliezen. De conservatoren blijven hun verantwoordelijkheid houden voor een bepaalde deelcollectie, maar door uitwisseling van kennis en het actief zoeken naar overlap wordt de eenheid van de collectie versterkt.

Maatschappelijk relevant

Met de komst van artistiek directeur Bart Rutten in 2017 is het Centraal Museum zich nadrukkelijker op gaan stellen als een brutaler museum, dat ook maatschappelijk beladen en stekelige onderwerpen niet uit de weg gaat. Een streven dat inmiddels gestalte krijgt in het programma en met het verzamelbeleid wordt bestendigd. Sinds 2018 zijn veel nieuwe werken opgenomen die zich zelfbewust en prikkelend in de collectie gevoegd hebben. We zijn er trots op dat we met deze aanwinsten onze positie als verzamelende instelling in Utrecht, binnen de collectie Nederland en op het internationale speelveld van de hedendaagse kunst en vormgeving verduidelijkt hebben.

In 2018 kochten we 'Infected Rietveld' en – samen met het Stedelijk Museum - het AIDS behang van General Idea aan. Beide werken zijn iconisch voor het kunstenaarscollectief en staan voor een belangrijke bewustwordingscampagne rondom de AIDS crisis. Gezamenlijk bieden de werken een alternatieve blik op het modernisme. Ze werden voor het eerst getoond in de tentoonstelling 'ByeBye De Stijl' (december 2017 – februari 2018).

Duurzaamheid

Het onderwerp duurzaamheid krijgt expliciet aandacht binnen het museum, onder andere door de verbouwing en verduurzaming van het collectiegebouw in 2020. Daarnaast keert het thema in de vorm van materieel onderzoek, inzet van innovatieve duurzame materialen en kritische reflecties op de huidige wegwerpcultuur terug in zowel tentoonstellingen als aankopen. De huidige tentoonstelling *Old Stock* toont bijvoorbeeld Duran Lantink's eigenzinnige interpretatie van duurzaamheid. De jonge modeontwerper neemt afgedankte modestukken als uitgangspunt voor nieuwe creaties en geeft ontzamelde collectiestukken een nieuw leven.

Voor het produceren van deze 'Low Chair' uit de reeks van kantoorartikelen 'Ore Streams', maakte Studio Formafantasma gebruik van dead stock, telefoons en andere IT-artikelen die nooit in de verkoop zijn geweest, omdat er teveel van geproduceerd is.

Culturele diversiteit

Culturele diversiteit en inclusiviteit zijn belangrijke agendapunten. We willen ook onze collectie daarin relevant laten zijn voor alle bewoners van Utrecht en daarbuiten. We stellen onszelf en het publiek vragen: Wie selecteert de verhalen die worden verteld? Wie spreekt? Wie krijgt een podium? Wie definieert de collectie? Wie geeft betekenis? En wie wordt gerepresenteerd? We streven naar een integrale aanpak, waarbij deze vragen niet geïsoleerd worden gepresenteerd, maar een duidelijk onderdeel zijn van een divers en meerstemmig museum. In het programma krijgt deze aanpak al gestalte en wordt er vanuit die programmalijnen ook verzameld. Om de verdere wijze waarop we inclusiever gaan verzamelen ook buiten de programmalijnen om verder uit te kristalliseren nodigen we experts van buitenaf uit. Zo werken we samen met Genderstudies van de Universiteit Utrecht aan het project MOED (*Museum of*

Links: Thérèse Schwartze, 'Portret van dr. Nicolaas Beets', 1881.

Rechts: Iris Kensmil, 'Sojourner Truth', 2018.

Kensmil schilderde het portret speciaal voor de tentoonstelling *What is Left Unseen* die we samen met MOED maakten. Het portret van deze belangrijke Amerikaanse strijder voor de afschaffing van de slavernij – dat we na de tentoonstelling hebben kunnen aankopen – fungeert als tegenhanger van het portret van de Utrechtse abolitionist Nicolaas Beets.

Equality and Difference) waarbij we onze collectie analyseren en leren te luisteren naar zij die nu nog niet, of in ieder geval niet voldoende, gehoord worden en te zien zijn in het museum.

Juist in het caleidoscopische karakter van de collectie ligt de kans om met nieuwe perspectieven onze blik te diversifiëren en tegelijkertijd onontgonnen delen van de collectie beter te leren kennen. Daarvoor gaan we actief de samenwerking aan met instituten, kunstenaars en kenners van buiten het museum: uit de stad en zo mogelijk ver daarbuiten. Ideeën stoppen immers niet bij de stadsgrens. Door zeggenschap over de interpretatie van de collectie te geven aan derden willen we onderstrepen dat de collectie van Utrecht is en deel uitmaakt van de collectie Nederland. De kennis en visie van derden willen we verbinden aan de kern van het museum: de collectie.

Een levende collectie: verzamelbeleid

Om een collectie levend te houden, moet je blijven verzamelen. Een museum verzamelt voor de toekomst, omdat het gelooft in de kracht van het beeld dat voorbij de waan van de dag kan bestaan. Juist in de koppeling van het heden met het verleden wordt dit bewerkstelligd. Maar naast een historisch diepgaande collectie heeft het Centraal Museum als enige museum van middelgroot formaat ook een grote geografische reikwijdte. De as van verzamelen strekt zich heel nadrukkelijk uit van lokaal naar internationaal. Als geen ander museum heeft het zijn wortels in de stad – en zijn relatie met de lokale kunstenaars – behouden en wordt er consequent van stedelijke kunstenaars werk gekocht. Een lijn die binnen de geglobaliseerde wereld van groot belang is en ook in het toekomstige beleid gehandhaafd blijft.

We koesteren de veelvormigheid van de collectie, zonder een dwingend streven naar encyclopedische volledigheid, en willen

het diverse en caleidoscopische karakter van de collectie waar mogelijk uitbreiden. De verschillende deelcollecties behouden hun eigen middelpunt en deze kernen blijven aanleiding tot verdere verdieping door aanwinsten. Tegelijkertijd willen we de komende jaren focussen op vormgeving en kunst die zich ingraaft tussen de lijnen van de deelgebieden. Kunst die knipoogt naar de clusters die in de diepte zijn verzameld. Maar ook andere clusters die vanuit een gedetailleerdere blik opvallen zoals het fotorealisme van de jaren zeventig.

Opdrachtgeverschap

Een belangrijke strategie die we hiervoor toepassen is het opdrachtgeverschap.

Aan kunstenaars wordt gevraagd commentaar te leveren, te reflecteren op of zich juist te engageren met actuele ontwikkelingen, historische gebeurtenissen, architectuur, stedenbouw en uiteraard met de bewoners van de Domstad zelf. We nodigen hen uit om Utrecht en de collectie van het Centraal Museum te verkennen en vanuit hun praktijk en expertise – vanuit hun 'subjectieve blik' – te 'reageren' op recente historische lijnen of gebeurtenissen in de stad. Als gevolg voorzien we speelse, kritische, bespiegelende interventies in uiteenlopende media, van film en sculptuur, tot workshops en performances. Onder de noemer 'de subjectieve blik' hebben we een lijn uitgezet waarbij kunstenaars opdrachten krijgen op het snijvlak van de recente Utrechtse geschiedenis en hedendaagse kunst en in de directe omgeving van de iconen uit de collectie. Het opdrachtgeverschap opereert op die manier als scharnier tussen de collecties van het museum.

Bij de keuze voor een kunstenaar is diens praktijk het uitgangspunt. Daarbij zoeken we een balans tussen de relevantie van de kunstenaar voor de collectie en de relevantie van de

Ter gelegenheid van de tentoonstelling 'Dromen in Beton; Hoog Catharijne en Kanaleneiland', nodigden we o.a. Jan van de Pavert en Zachary Formwalt uit om een nieuw werk te maken.

Links: Jan van de Pavert, 'De Nieuwkomers' (op atelier in wording), 2019.

Rechts: Zachary Formwalt, filmstill 'Hoog Catharijne and its Models'.

Beide werken werden mogelijk gemaakt binnen de regeling van opdrachtgeverschap van het Mondriaan Fonds.

opdracht voor de praktijk van de kunstenaar. Enerzijds vinden we zo een kritische inbedding in de historische collectie en het DNA van het museum; anderzijds wordt een belangrijk hoofdstuk toegevoegd aan het oeuvre van de kunstenaar.

Nieuwe opdrachten worden gekoppeld aan tentoonstellingsprojecten en zullen vaak een plek vinden in de 'Annex', de zaal aan het einde van het grote zalencircuit van de 'Stallen'. In het laatste deel van deze monumentale tentoonstellingsruimte, geven we hedendaagse kunstenaars de ruimte en de expliciete opdracht met hun werk een bijzonder en verrassend perspectief te bieden op de thema's die in de hoofdtentoonstelling worden geadresseerd. Juist vanuit een zekere afstand en een subjectieve blik laten deze kunstenaars ons op een andere manier kijken, niet alleen naar kunst, maar ook naar de samenleving.

Een ander podium voor het resultaat van opdrachten is al aan de buitenzijde van het museum te zien. Aan de westzijde van

het museum zijn op de kopse kant van de gevel ledschermen geïnstalleerd. Deze zes schermen kunnen als een geheel of juist in afzonderlijke delen door een kunstenaar geprogrammeerd worden. Ieder jaar willen we aan minimaal één kunstenaar een opdracht verstrekken om onze rol als opdrachtgever te bestendigen. Hierover zijn we momenteel in gesprek met Fiona Tan, Constant Dullaert en Jeroen Kooijmans, om vast enkelen te noemen.

De collectie in gebruik – samenwerkingen en bruiklenen

Een andere wijze van delen en zichtbaar maken van de collectie is het bruikleenbeleid. Het Centraal Museum is zeer ruimhartig op dit gebied en leent jaarlijks honderden objecten uit aan tientallen musea in binnen- en buitenland. Oude kunst reist naar de Verenigde Staten, moderne kunst en Bruna naar Japan, Rietveld en mode gaan heel Europa door.

Naast het vergroten van de zichtbaarheid draagt een actief bruikleenbeleid bij aan een toename van object-gerelateerde kennis en biedt het mogelijkheid tot kennisuitwisseling en collegiale samenwerking.

Het Centraal Museum is er bijzonder trots op dat het ieder jaar veel meer stukken uitleent dan zelf leent. We zijn blij met de belangstelling voor de collectie en streven ernaar, binnen de grenzen die de capaciteit stelt, alle verantwoorde aanvragen te honoren.

Binnen de gemeente Utrecht zijn op verschillende plaatsen onderdelen van de collectie te zien, bijvoorbeeld in het stadskantoor, het oude stadhuis, Paushuize, en de Nicolaikerkerk. Maar ook in toenemende mate op meer onverwachte plekken heeft het Centraal Museum een gezicht. Zo verzorgde het museum de afgelopen jaren presentaties in de Bijenkorf, op Lowlands, in Hoog Catharijne en bij Down the Rabbit Hole.

Eerder paste Janis Rafa een bestaand werk aan voor vertoning op de gevel. In september tijdens het NFF zal Rafael Rozendaal een week lang iedere dag een andere versie van zijn websites op dit aangepaste formaat tonen. Het werk in de mock up rechts: 'not never no.com' (2018, www.notneverno.com) wil het museum graag verwerven. Zoals bij alle werken op de gevel wordt er dan ook een variant van aangekocht die op een traditionele manier in een tentoonstellingsruimte getoond kan worden.

De Line Up. De kracht van tekenen. Een grootse tentoonstelling over tekenen van 1950 tot nu. Najaar 2018

Niet alleen in andere musea wordt de collectie getoond. Het museum spant zich in om op allerlei plaatsen mensen in contact te brengen met de collectie. Onder de titel 'deCentraal' treedt het Centraal Museum buiten de muren. We bieden in samenwerking met uiteenlopende partners een gevarieerd programma met onder andere muziek, theater en film. Deze samenwerkingen hebben soms een directe relatie met de collectie, zoals meteen bij de eerste editie al bleek – in samenwerking met BAK werd Jeremy Deller uitgenodigd om zijn project 'What is the city but the people' naar Utrecht te halen, aanleiding om Sander Breure en Witte van Hulzen een filminstallatie over Utrechters te laten maken, die nu is opgenomen in de collectie.

Collectie Nederland en kennisuitwisseling

De collectie is niet alleen via de eigen website online toegankelijk gemaakt, maar ook via collectienederland.nl, zodat de objecten in hun nationale context kunnen worden teruggevonden en bestudeerd. Het concept 'collectie Nederland' is daarnaast een belangrijk kader voor het verzamelbeleid. Bij elk verwervingsvoorstel wordt de vraag beantwoord hoe een voorgenomen aanwinst zich verhoudt tot de overige openbare collecties binnen Nederland.

Net zoals de objecten uit de collectie zo genereus mogelijk worden gedeeld, delen we de kennis van de medewerkers over de collectie en gerelateerde onderwerpen buiten de muren van het museum. Verschillende conservatoren zijn gastconservator bij collega-instellingen in binnen- en buitenland, verzorgen lezingen of publiceren in samenwerking met collega's binnen en buiten het museale veld.

Gemeenschappelijke aankopen

De relatie met andere Nederlandse collecties is zelfs zo goed dat het Centraal Museum steeds vaker inzet op gedeeld eigendom. Zo werd in 2018 samen met het Stedelijk Museum het iconische AIDS behang van General Idea verworven, samen met Museum Catharijneconvent de video *De Jurk* van Roy Villevoeye en Jan Dietvorst en met het Frans Hals Museum een video installatie van Melanie Bonajo. Ook waren er gedeelde aankopen met het Rijksmuseum (schrijftafel Piet Elling en Bart van der Leck) en met Museum Arnhem (*Cinema Olanda* van Wendelien van Oldenburg).

Voor komende jaren onderzoeken we een nieuwe aankoop van Nola Hatterman in samenwerking met het Stedelijk Museum. We breiden onze collectie graag uit met Hatterman, nadat we in 2017 *Pieta of kruisafname van zwarte jesus* uit 1949 aankochten. Ook onderzoeken we samen met het Stedelijk Museum een mogelijke aankoop van Wu Tsang.

Ter gelegenheid van de tentoonstelling 'Stuff Matters' van Jessica Stockholder werkten we samen met de gemeente Utrecht om een nieuw beeld van Stockholder in de stad te kunnen plaatsen.

Bureau ontworpen door Piet Elling en Bart van der Leck voor mevrouw L.H. van Groningen-Koningsveld, gemeenschappelijke aankoop met het Rijksmuseum.

MODE MUZE

Modemuze / Europeana Fashion

Het Centraal Museum is een van de initiatiefnemers van Modemuze. Wat begon als een samenwerkingsproject van enkele modebeherende musea, is uitgegroeid tot een gemeenschap van modeliefhebbers. Op de website van Modemuze zijn inmiddels in totaal ruim negentigduizend voorwerpen te vinden uit de modecollecties van zestien musea. Daarnaast komen er elke week nieuwe blogs en themapagina's online, die worden geschreven door verschillende mode-experts en liefhebbers uit het hele veld: van professionals en studenten tot enthousiaste amateurs en gedreven fashionista's. Vanaf eind 2019 is er zelfs een spin-off: Sieradenmuze gaat op vergelijkbare wijze functioneren.

Ook internationaal wordt de modecollectie samen met andere collecties doorzoekbaar gemaakt – het Centraal Museum is een van de dertig Europese partijen die objecten, documentatie en verhalen over mode en kostuums delen en toegankelijk maken via *Fashion Heritage* (voorheen *Europeana Fashion*).

SBMK

Stichting Behoud Moderne Kunst

Het Centraal Museum is een van de oprichters en actief lid van de Stichting Behoud Moderne Kunst (SBMK), een organisatie die zich inspant om oplossingen te zoeken voor de nieuwe vraagstukken die het behoud van moderne kunst met zich mee brengen.

De SBMK is gericht op samenwerking tussen conservatoren, restauratoren, natuurwetenschappers, kunstenaars, juristen, filosofen, kunsthistorici en kunsttheoretici. De SBMK bundelt niet alleen krachten uit musea, maar ook uit onderzoeksinstellingen, universiteiten en andere opleidingscentra. Ook is er samenwerking met gespecialiseerde instellingen op het gebied van video, film, geluid en andere nieuwe media. In 2018 en 2019 heeft het Centraal Museum in dit kader geparticipeerd in een groot onderzoeksproject naar het behoud van plastics. Dit project heeft geresulteerd in een praktisch toepasbare *toolkit* en website, die in de komende jaren voor het behoud van werken van plastics gebruikt zullen gaan worden.

2. DE COLLECTIE – NU EN IN DE TOEKOMST

Het museum ontleent zijn kracht aan de breedte van de collectie, die bestaat uit verschillende deelcollecties, die allemaal een eigen conservator hebben: stadsgeschiedenis, vormgeving, mode, oude kunst, moderne kunst, hedendaagse kunst en Bruna. De grenzen tussen de disciplines worden moedwillig vaag gehouden om de verscheidenheid en diversiteit van de collectie te waarborgen en daarmee de specifieke expertise per discipline.

De collectie in cijfers

De collectie die het Centraal Museum beheert, is de oudste stadscollectie van Nederland. Vanaf 1838 is er gewerkt aan deze verzameling die intussen is uitgegroeid tot een belangrijke museale collectie van ruim zestigduizend objecten. De collectie leeft: ieder jaar worden tientallen (vaak honderden) stukken aan de collectie toegevoegd.

Het overgrote deel van de collectie is eigendom van de gemeente Utrecht. De stichting Centraal Museum beheert deze volgens de collectiebeheersovereenkomst die bij de verzelfstandiging van het museum in 2013 is opgesteld. Daarnaast zijn er drie grote langdurige bruiklenen die als integraal onderdeel van de collectie worden beheerd (Van Baaren collectie, Rietveld Schröderarchief en Bruna-collectie).

Oude kunst	4.000
Moderne & Hedendaagse kunst	7.500
Van Baaren*	460
Toegepaste Kunst	20.000
Mode	10.000
Stadsgeschiedenis**	12.000
Bruna***	15.000
Rietveld Schöderarchief	10.000

* overlapt met oude, moderne en toegepaste kunst

** overlapt met andere collecties

*** wordt nog verder geïnventariseerd

Hoewel bij de omgang, de presentatie en het verzamelen van de collectie het caleidoscopische karakter voorop staat, wordt bij het beheer en het onderzoek gewerkt vanuit de disciplines die bij de verschillende collectiekernen horen. Hieronder volgt van elke kern een beschrijving die wordt afgesloten met de richtingen waarin de collectie zich nog verder zal ontwikkelen.

OUDE KUNST

De collectie oude kunst (kunstenaars geboren voor 1850) omvat verzamelingen schilderkunst, beeldhouwkunst en werken op papier.

Al deze onderdelen zijn onmiskenbaar Utrechts. Dat betekent dat de kunstenaars in de meeste gevallen Utrechter waren of lange tijd in Utrecht hebben gewoond of gewerkt. Of het onderwerp is Utrecht-gerelateerd: Utrechtse topografie, portretten van Utrechters, of afbeeldingen van historische Utrechtse gebeurtenissen.

Kern van de beeldhouwkunst-verzameling is de uitgebreide collectie laatmiddeleeuwse en renaissance steensculptuur, waaronder de befaamde aan Jan Nude toegeschreven kalkstenen en gepolychromeerde Dombeelden en de grote en belangrijke verzameling gebeeldhouwde schoorsteenfriezen, grotendeels afkomstig uit de stad Utrecht. Wij bewaren tevens de belangrijkste en meest omvangrijke verzameling pijparden beeldhouwwerk in Nederland.

De collectie schilderkunst uit de periode 1500-1650 heeft internationale faam, zoals bleek uit de internationaal bejubelde tentoonstellingen *Liefde en Lust. De kunst van Joachim Wtewael en Utrecht, Caravaggio en Europa*. Het Centraal Museum herbergt de grootste en belangrijkste collectie schilderijen van Jan van Scorel, Abraham Bloemaert en de Utrechtse caravaggisten ter wereld. De familieportretten van Joachim Wtewael vormen een uniek ensemble van zeer hoge kwaliteit met een internationale uitstraling. In januari 2019 was het museum in de gelukkige omstandigheid om een lang gekoesterde wens in vervulling te laten gaan door de aankoop van *Het godenbanket*, een belangrijk werk op koper dat een lacune vult in het werk van Wtewael in de collectie. Daarnaast bezit het museum een mooie groep italianisanten. De schilderijen uit de periode 1800-1850 behoren tot het beste dat Utrecht heeft voortgebracht.

In januari 2019 konden we de duurste aankoop uit onze geschiedenis doen: een werk op koper van Joachim Wtewael dat al bijna honderd jaar in de collectiebeleidsplassen stond als gedroomde aanwinst. Het museum ontving veel waardering voor het ambitieniveau dat het nastreefde en wist te realiseren.

De verzameling prent- en tekenkunst is complementair aan die van de schilderkunst. Hierin bevinden zich kleine, maar belangrijke zestiende en zeventiende eeuwse kernen. De verzameling bevat een aantal zeldzame tekeningen van de Utrechtse caravaggisten. Belangrijk is ook de groep tekeningen en prenten van Abraham Bloemaert en de italianisanten. Deze kwalitatief goede prenten zijn voor de verspreiding en invloed van de Utrechtse schilderkunst van groot belang geweest. Het cluster werd recent versterkt met de verwerving van een zeldzame tekening van Jan van Scorel, *De heilige Helena ontdekt het Ware Kruis*, uit 1535-40. Dit blad is niet alleen een belangrijke verrijking van de collectie van het museum, maar ook van de collectie Nederland, omdat zich slechts een andere tekening van deze kunstenaar in Nederlands museaal bezit bevindt.

De achttiende en negentiende eeuwse prent- en tekenkunst is van goed, maar regionaal niveau. De collectie bevat daarnaast een zeldzaam *Album Amicorum* en een groot aantal tekeningen van kunstenaars die lid waren van het Utrechtse Genootschap Kunstliefde.

Het verzamelbeleid van de collectie oude kunst zal zich de komende jaren richten op het verwerven van belangrijke schilderijen via langdurig bruiklenen, en aankopen met steun van fondsen en particulieren. Omdat de Utrechtse schilderkunst, zoals we ook hebben gezien bij de recente verwerving van het kleine werk op koper van Wtewael, inmiddels een waarde van miljoenen vertegenwoordigt op de veilingen, zal het Centraal Museum niet vaak, maar wel mogelijk soortgelijke aankopen kunnen doen.

Een tweede verwervingslijn is het verder contextualiseren van de bestaande collectie. Gestart door het aankopen van schilderijen van de romanisten, ligt de focus voor de komende jaren op het aankopen van schilderijen van de andere navolgers

van Caravaggio, namelijk Vlamingen, Fransen, Italianen en Spanjaarden, waarbij het hoogste kwaliteitsniveau steeds het uitgangspunt vormt. Met de recente verwervingen van werken van De Haen en Rombouts is hier een mooie impuls aan gegeven.

MODERNE EN HEDENDAAGSE KUNST

Schilderkunst

De collectie moderne en hedendaagse kunst – ca. 6.800 stuks – heeft een overwegend Nederlands karakter met een sterke nadruk op de schilderkunst. De collectie bestaat uit een deel beeldende kunst tot 1945, met als pijlers de vroege abstracten en de realisten en surrealisten van de jaren dertig.

De bedding van zowel de collectie vroege abstracten als die van de realisten en surrealisten wordt gevormd door in Utrecht wonende en/of werkende kunstenaars. We onderzoeken de wenselijk- c.q. mogelijkheden om deze kernen uit te breiden met internationale namen, zodat we bijvoorbeeld naast de magisch realist Pyke Koch ook zijn Duitse collega Christian Schad kunnen laten zien, of Max Ernst naast Joop Moesman. Het doel daarvan is deze Nederlandse kunstenaars in hun internationale context te kunnen tonen. Juist door deze werken naast internationale tijdgenoten te plaatsen, kunnen we aantonen welke eigen kwaliteiten de Nederlandse kunstenaars inbrengen. Bovendien is het interessant voor de ontwikkeling van het discours rondom de internationale posities om deze Nederlandse kunstenaars meer zichtbaarheid te geven.

De naoorlogse ontwikkelingen in de Nederlandse kunst zijn enigszins beperkt gevolgd door het museum. Met de collectie kunst na 1945 kan een adequaat overzicht gegeven worden van de ontwikkelingen in de Nederlandse kunst tot 1985: aanwezig zijn werken van Cobra, informelen, Structure (de erfgenamen

van De Stijl), geometrische abstractie, nul, popart, Amerikaans fotorealisme en nieuwe figuratie. In de jaren tachtig werden de bakens voorzichtig verzet en werd associatief-figuratief werk van een jonge generatie Nederlandse kunstenaars aangekocht.

Van Baaren collectie

Een andere belangrijke kern binnen de collectie moderne kunst wordt gevormd door het permanente bruikleen van de particuliere collectie Van Baaren. Bijgebracht door Josephina en Lambertus van Baaren, bestaat deze collectie vooral uit schilderijen en beelden van Franse en Nederlandse kunstenaars uit de tweede helft van de negentiende en de eerste helft van de twintigste eeuw. Middels opdrachtgeverschap willen we hedendaagse kunstenaars laten reflecteren op iconen uit deze collectie en deze zo opnieuw onder de aandacht brengen.

Internationale visie

Vanaf de jaren negentig werd, mede als gevolg van de grote kunstmanifestaties *Nachtregels/Night Lines* (1990) en *Panorama 2000* (1999) het tentoonstellings- en verzamelbeleid verbreed met buitenlandse kunstenaars: onder andere Thomas Huber, Chen Zhen, Pipilotti Rist, Jessica Stockholder en Craigie Horsfield. Deze lijn zal de komende jaren worden geïntensiveerd. De inzet was, en blijft, om het werk van een kunstenaar te verankeren in de collectie: ofwel via een specifieke opdracht aan de kunstenaar, dan wel door een tentoonstelling. Recentelijk nodigden we Jim Lambie en Jessica Stockholder uit om nieuwe werken voor het museum te maken. In 2020 zullen we samenwerken met Jon Rafman om een nieuw hoofdstuk toe te voegen aan zijn *Dream Journal*, geïnspireerd op de Utrechtse surrealist Moesman.

Tekeningencollectie

Het Centraal Museum heeft een bijzonder rijke verzameling

tekeningen uit de twintigste en eenentwintigste eeuw, die ook nu nog met regelmaat wordt uitgebreid. De kern van deze deelcollectie bestaat uit de in 2011 ontvangen schenking van ruim vierhonderd werken door de provincie Utrecht. Verzameld over een periode van vijftientig jaar kocht men werk van Nederlandse kunstenaars (of in Nederland woonachtig) van internationale kwaliteit. Voor de toekomst willen we de collectie tekeningen uitbreiden met een niet West-Europees perspectief, mits aansluitend bij de collectie zoals bijvoorbeeld het werk van Thierry Oussou.

Utrechtse kunst

De collectie Utrechtse kunst uit het recente verleden – de periode 1950-1990 – kende enkele lacunes, vooral wat betreft de oeuvres van Dirkje Kuik (Utrecht 1929-Utrecht 2008) en van Peter Vos (Utrecht 1935-Utrecht 2010). Beide kunstenaars hebben, elk op eigen wijze, een markante rol gespeeld in de Nederlandse kunstwereld. Kuik heeft haar sporen vooral in Utrecht nagelaten, hoewel haar boeken een nationale verspreiding kregen. Een hele generatie Nederlanders heeft zich vermaakt met Vos' *Beestenkwartet*. Het Centraal Museum heeft conform de verzamelplannen de leemtes gevuld (door significante aankopen en schenkingen) waarbij de verwerving van werk van Vos is gerealiseerd in nauw overleg met enerzijds de erven Vos en anderzijds de Fondation Custodia en het Rijksmuseum. Daarnaast werd de jonge kunstenaar Philipp Gufler uitgenodigd om ter ere van de verwerving rondom Kuik een nieuw werk te maken.

Toekomstige aanwinsten

Toekomstige aanwinsten op het gebied van hedendaagse kunst vinden hun achtergrond in de programmering en het collectiebeleidsplan met de daarin verwoorde diverse vormen van opdrachtgeverschap. Zowel bij de programmering als bij

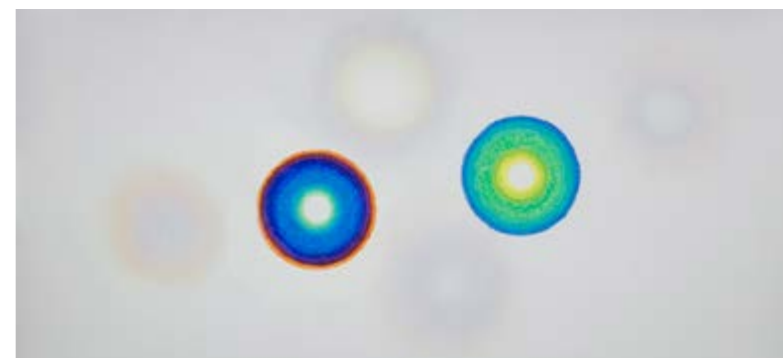

De Schotse kunstenaar Jim Lambie maakte voor het Centraal Museum een nieuwe versie van zijn ZOBOP serie. Het museum koestert de wens deze bijzondere vorm van abstracte kunst die neigt naar vormgeving te verwerven.

aankopen is een van de uitgangspunten een logische aansluiting bij de bestaande collectie. Niet alleen de collectie moderne kunst, maar ook de andere deelcollecties kunnen daarbij het vertrekpunt vormen.

Vanuit de collectie abstracte schilderkunst zetten we nieuwe lijnen uit naar een hedendaagse generatie beeldend kunstenaars. Hierbij moet gedacht worden aan kunstenaars als Evi Vingerling en Rezi van Lankveld. Veel aandacht wordt besteed aan vrouwelijke kunstenaars die in de collectie moderne schilderkunst nog ondervertegenwoordigd zijn. De vormen van abstractie die de huidige kunstenaars toepassen verhouden zich duidelijk tot de ontwikkeling van abstractie in de twintigste eeuw en daarmee ook duidelijk tot ontwikkelingen zichtbaar in de collectie van het Centraal Museum. Het zijn echter geheel andere strategieën en vragen waar deze hedendaagse kunstenaars zich mee bezig houden. We beogen bijvoorbeeld werk aan te kopen van de Amerikaanse kunstenaar Polly Apfelbaum, die met haar abstracte schilderijen speels doch kritisch reflecteert op standaard interpretaties van huiselijkheid en feminiteit. Ook zijn we geïnteresseerd in het werk van een jongere generatie zoals Math Bass – die in haar abstractie een zeker alledaags surrealisme weet te bereiken – en ook Magali Reus, vaak geassocieerd met de post-internet generatie, zou binnen deze lijn kunnen worden geplaatst.

Vanuit actuele maatschappelijke vraagstukken zoeken we actief naar kunstenaarspraktijken die een kritische blik bieden. Zo verhoudt het werk van Evelyn Taocheng Wang en Philipp Gufler zich bijvoorbeeld tot kwesties betreffende de transgender en queer identiteit; brengt Paulien Curnier Jardin vrouwelijke rolmodellen voor het voetlicht en richt Rory Pilgrim's werk zich tot vragen over duurzaamheid. Van deze kunstenaars werd recent werk aangekocht. We zouden deze lijn verder willen uitbreiden

Rezi Lankveld 'Thrillseeker' uit 2019 en Ronald Schimmel 'Untitled' uit 2017, beide recente aankopen.

met nieuw werk van bijvoorbeeld Nicole Eisenman (van wie het museum al werken bezit) en eventueel samen met het Gemeentemuseum Den Haag, werk van Paul Thek.

Een ander maatschappelijk vraagstuk dat we vanuit de hedendaagse collectie aanspreken en samen met kunstenaars en denkers onderzoeken is het koloniale verleden en de stereotyperende wijzen van verbeelden in het verleden. Van kunstenaars als Iris Kensmil, Rotimi Fani-Kayode en Steve McQueen werd het afgelopen jaar werk aangekocht.

Een geheel andere ambitie bestaat uit het verankeren van de bestaande verzameling werken van Marlene Dumas en René Daniëls in de collectie Nederland middels werk op papier. Het museum volgt Dumas al sinds 1984 en het museum verwierf regelmatig een schilderij van haar. Onlangs nog werden twee schilderijen geschonken. We zetten ons in om, gebaseerd op een analyse van werken van Dumas in de collectie Nederland, een wensenlijst aan te leggen en op grond daarvan de dialoog met de kunstenaar zelf aan te gaan. Omdat het tekenen wezenlijk is voor deze kunstenaar, willen wij juist inzetten op het verwerven van een representatieve hoeveelheid werken op papier. Daarnaast onderhouden we actief relaties met verzamelaars om ook via schenkingen de collectie van Dumas te kunnen uitbreiden.

Gezien de overwegend Nederlandse aard van de collectie moderne kunst is het interessant om wat betreft hedendaagse kunst kritische vergezichten te schetsen ten opzichte van de vraag naar de Nederlandse identiteit. Op zoek naar aansluiting met doelgroepen met een niet-westerse immigratie achtergrond stellen we ons samen met hedendaagse kunstenaars de vraag wat het betekent geworteld te zijn in een land en onderdeel uit te maken van een nationale cultuur. Daarbij denken we

Deze bijzondere door Rietveld gemaakte variant op zijn iconische ontwerp werd onlangs aan het museum geschonken. De lage rug was bedacht voor dames die, als hun haar in een knot zat, comfortabeler konden zitten.

aan de absurdistische zoektocht naar een oermythe in het multidisciplinaire project *The Aalto Natives* van Erkkä Nissinen en Nathaniel Mellors; maar ook aan de juist intieme microhistorie in de film *Brussels* van Sara Sejin Chang. Deze kunstenaars zijn

weliswaar vertegenwoordigd in de collectie Nederland, maar nog niet met deze sleutelwerken. We zoeken voor deze aankopen actief aansluiting bij Museum Arnhem, Stedelijk Museum, Amsterdam en het Frans Hals Museum Haarlem.

TOEGEPASTE KUNST EN VORMGEVING

De collectie toegepaste kunst en vormgeving bestaat uit ongeveer twintigduizend stukken. Oorspronkelijk werd vooral verzameld wat uit Utrechtse interieurs en gebouwen kwam; in 1921 opende het Centraal Museum zijn deuren met een reeks stijlkamers. Intussen onderscheiden we binnen deze collectie een aantal clusters:

Klassiek

Hoogtepunten uit de 'klassieke' collectie zijn het poppenhuis van Petronella de la Court, het zilver van de gebroeders Van Vianen, en de collectie vroeg zeventiende eeuwse meubelen, waaronder een tafel en een kast uit het interieur van de schilder Joachim Wtewael. Er zijn omvangrijke collecties Nederlands aardewerk, met name van Utrechtse firma's en zilver, eveneens vooral van Utrechtse zilvermeden.

Modern

De belangrijkste deelcollectie wordt gevormd door werken van de Utrechtse meester Gerrit Rietveld. In 1985 werd het beheer van het Rietveld Schröderhuis en dito archief aan het museum overgedragen. Sindsdien hebben we ons consequent toegelegd op het uitbouwen van de collectie Rietveld, ook met werk van diens tijdgenoten en geestverwanten. Inmiddels is de collectie Rietveld, inclusief drie woningen, uitgegroeid tot de belangrijkste ter wereld. Uiteraard blijven we uitkijken naar objecten en ontwerpen die in dit kader relevant zijn; zo is er bijvoorbeeld nog een aantal vroege Rietveld meubelen, van vóór De Stijl, in

Rietveld en De Stijl zijn inspiratiebronnen voor kunstenaars en ontwerpers. Het gaat hen vooral om wat idealisme en een utopisch wereldbeeld behelzen en betekenen. Het Centraal Museum kocht eerder in deze lijn werk van Mark Manders, Erik van Lieshout en General Idea. Recentere aanwinsten zijn ontwerpen van Superflex, Simon Starling en Ryan Gander.

particulier bezit. Op het gebied van het werk van Rietveld streeft het Centraal Museum volledigheid na. Ook zouden we graag nog ontwerpen van zijn internationale geestverwanten toevoegen zoals Marcel Breuer, Alvar Aalto en Jean Prouvé.

Hedendaags

Sinds 1997 verzamelen we Droog Design, het (inmiddels) internationaal vermaarde vormgeverscollectief. Met ruim tweehonderd ontwerpen, hebben we de grootste collectie ter wereld en kunnen we als enige een vrijwel volledig beeld geven van vijftig jaar Droog Design. We blijven de ontwerpers uit deze groep volgen, onder andere Studio Makkink & Bey en Tejo Remy (nu Remy en Veenhuizen). Tegelijkertijd bieden we ook een podium aan jonge ontwerpers, lokaal en nationaal en internationaal, door met name prototypen en unieke exemplaren van hen te verwerven. Recente voorbeelden zijn werken van de net afgestudeerde ontwerpers Nienke Hoogvliet, Simone Post en Anna Aagaard Jensen.

Actueel

Duurzaamheid en maatschappelijke betrokkenheid, innovatie en experiment zijn de thema's waarop we ons de komende jaren richten. Een en ander wordt overigens afgestemd met het Stedelijk Museum, Amsterdam en het Museum Boijmans van Beuningen; het Centraal Museum zal zich binnen de collectie Nederland onderscheiden door in het kader van duurzaamheid het innovatieve materiaalonderzoek voorop te stellen.

Daarnaast houden we onze ogen open voor de kwestie van diversiteit; waar mogelijk streven we naar historische correctie en verzamelen we liever het werk van een vrouwelijke ontwerper dan dat van een man, en graag kiezen we waar mogelijk voor het werk van een ontwerper vanuit een niet-westers perspectief.

Deze stoel van Anna Aagaard Jensen, waarmee zij een uitgesproken feministisch statement maakt, gooide hoge ogen op de Design Academie in Milaan en werd, net als de kruk van Nienke Hoogvliet vroeg aangekocht.

Stoelen vormen een rode draad door alle deelgebieden die binnen deze collectie te onderscheiden zijn. Het Centraal Museum heeft al een belangrijke stoelencollectie, met verschillende iconische stoelen (de roodblauwe stoel van Rietveld, de vodenstoel van Tejo Remy, de bone chair van Joris Laarman en recent een stoel van Formfantasma). Deze verzameling zal nadrukkelijk worden voortgezet en ook in dit geval wordt geprobeerd om enkele belangrijke lacunes op te vullen (Marcel Breuer en Le Corbusier). Het Centraal Museum heeft de ambitie de belangrijkste stoelencollectie bijeen te brengen van Nederland en over tien jaar, een van de beste van Europa. Dat heeft als consequentie dat we bij het verwerven van werk van een vormgever ons in eerste instantie richten op dit meubelstuk.

GESCHIEDENIS VAN UTRECHT

Met zijn historische verzameling (bijna twaalfduizend stuks) heeft het Centraal Museum de mogelijkheid tweeduizend jaar Utrecht te presenteren, en dwarsverbanden te leggen tussen politiek, religie, wetenschap, kunst, economie en sociale verhoudingen. Aan de hand van historische stukken wordt de Utrechtse geschiedenis in een geïntegreerde, brede cultuurhistorische context geplaatst en wordt de relevantie van Utrecht in een internationaal perspectief getoond.

De historische collectie vindt zijn oorsprong in het Stedelijk Museum van Oudheden, dat in 1838 werd gesticht als historisch museum van de stad Utrecht en in 1921 opging in het Centraal Museum. De collectie werd in de loop van de tijd breder en ging ook objecten bevatten die geen direct verband hadden met de Utrechtse geschiedenis. In 2007 is de, in de loop van de tijd diffuser geworden, historische collectie opnieuw scherp gedefinieerd in de collectiecatalogus stadsgeschiedenis.

In de negentiende en begin twintigste eeuw zijn vooral objecten verzameld uit de middeleeuwen, de zestiende en zeventiende eeuw en uit de napoleontische tijd (1780-1813). De verzameling tot 1850 is zeer omvangrijk. Voor de periode na 1850 is de dekingsgraad van de historische collectie veel lager en de meest recente geschiedenis, grofweg de tijd na 1945, is nauwelijks vertegenwoordigd. Voor de gehele collectie geldt dat deze sterk op de stad Utrecht is georiënteerd, terwijl de provincie slechts matig vertegenwoordigd is.

De historische collectie van het Centraal Museum vervult een belangrijke erfgoedfunctie voor Utrecht, samen met de collecties van het Utrechts Archief en de sectie Cultuurhistorie van de

Dit bord dat tijdens de Duitse bezetting op de deur van de Domtoren hing om aan te geven dat een bezoek voor joden verboden was, werd onlangs verworven.

gemeente Utrecht. In de negentiende eeuw zijn veel voorwerpen van de ondergang gered, dit kreeg in de twintigste eeuw een vervolg met de berging en presentatie van het Utrechtse schip als belangrijkste wapenfeit.

In de komende jaren willen we een grotere rol gaan spelen bij de identiteitsvragen van Utrechtse burgers. Met een actief verwervings- en expositiebeleid kan deze functie nog versterkt worden en kunnen Utrechters trots zijn op en onderdeel uitmaken van tweeduizend jaar geschiedenis. Naast het opvullen van lacunes door met beleid te reageren op wat ons wordt aangeboden, zal het Centraal Museum zich vooral gaan richten op het verzamelen van stukken uit de meer recente geschiedenis van de stad.

Met name na de gebiedsuitbreiding van 1954 veranderde de stad snel. Nieuwe wijken als Kanaleneiland en Overvecht werden met veel elan gebouwd en de bevolking groeide explosief. Samen met de groei van de universiteit, waardoor Utrecht een heuse studentenstad werd, deden ook steeds meer nationale en internationale bedrijven hun invloed gelden. Utrecht kreeg een steeds meer diverse bevolking – ruim een derde van de Utrechters had in 2017 een migratie-achtergrond. Vandaag de dag is Utrecht dan ook een bloeiende culturele en multiculturele stad, waarin veel verschillende etnische groeperingen naast elkaar leven. Van belang is dat die recente geschiedenis van de stad ook terug te vinden is in de collectie van het Centraal Museum.

Een uitgangspunt voor het nieuwe verzamelbeleid van het museum op dit gebied luidt dan ook: de wording van de moderne stad bewoond door Utrechters in al hun pluriformiteit. In de komende beleidsperiode zal gewerkt gaan worden aan het specifiekere definiëren van beleid ten aanzien van het verzamelen van de moderne tijd. Welke geschiedenis verzamelen we? Wat nemen we op in de collectie, en wat juist niet. Hoe gaan we te werk? Wat is daarbij de rol van het publiek, van andere betrokkenen en van collega-instellingen? De op stapel zijnde tentoonstelling *Dromen in Beton* vormt hier een eerste aanzet toe.

Sowieso gaan we verder op de ingeslagen weg van het experimenteren met opdrachtgeverschap aan verschillende hedendaagse kunstenaars. Een historicus kan eigenlijk pas na vijftientig of vijftig jaar de betekenis van een gebeurtenis of trend duiden en plaatsen. Een kunstenaar kan daarentegen veel eerder en directer reageren. Dat geeft een meerwaarde op het moment zelf, maar ook in de toekomst. Wat vertelt de hedendaagse visie – de subjectieve blik – van de kunstenaar op een bepaald fenomeen over bijvoorbeeld honderd jaar? Twee vliegen in één klap dus.

MODE EN KOSTUUMS

Het Centraal Museum bezit een uitgebalanceerde kostuumcollectie van circa tienduizend stukken, accessoires meegerekend. De collectie mag tot één van de belangrijkste gerekend worden op het gebied van zowel historische kostuums als van hedendaagse mode in Nederland.

Deze deelcollectie is vanaf 1917 actief bijeengebracht en is daarmee één van de vroegste openbare kostuumcollecties van Nederland. Al eerder maakten kostuums deel uit van de vaste presentatie van wat toen nog het Museum van Oudheden heette. Vanaf 1921 is er sprake van een voortvarend verzamelbeleid en werden adellijke families aangeschreven met de vraag of er nog 'oude kleren op zolder' lagen. De collectie vrouwenmode is wat stijlperiode betreft van 1750 tot aan 1970 vrijwel compleet. De mannen- en kindermode is minder volledig, onder andere doordat deze kledingstukken minder veranderlijk zijn en dus langer werden gedragen.

Hedendaagse modevormgevers worden actief verzameld en aan het museum verbonden door opdrachten voor of aankopen uit tentoonstellingen, zoals in het geval van Bas Kosters, Iris van Herpen en anderen. Op deze wijze behoudt de collectie zijn actualiteit en vormt het keer op keer een bron van inspiratie voor nieuwe initiatieven, tentoonstellingen of aanwinsten. Door het vroegtijdig presenteren en verwerven van werk van jonge ontwerpers loopt het museum voor de troepen uit, vangt het de tijdsgeest en deelt deze met een breder publiek. Vooral op dit vlak willen we ook inzetten op werk van beeldend kunstenaars die een uitstap maken naar de mode of beeldend kunstenaars die de samenwerking zoeken met modeontwerpers. Ook zal de link met Utrecht in deze discipline verder bestendigd worden door

In de presentatie "Old Stock" van Duran Lantink (2019) komen duurzaamheid en mode samen. De intentie is om ook uit deze collectie een stuk te verwerven.

het volgen van ontwerpers als Yasmina Ajbilou, Studio PMS en Tess van Zalinge.

Naast het verzamelen kijken we ook kritisch naar de bestaande collectie en wat er mogelijk ontzamd kan worden. Parallel hieraan is een traject van het upgraden van het (mode)depot

ingezet, alsmede gesprekken met externe experts en het (laten) uitvoeren van achterstallige restauraties.

Het museum heeft een toonaangevende collectie internationale modevormgevers zoals Comme des Garçons en Maison Martin Margiela. Sinds het einde van de jaren negentig is het

verzamelbeleid meer gericht op conceptuele en internationale mode, die bij voorkeur de grenzen van de eigen discipline opzoekt en urgente kwesties zoals duurzaamheid en diversiteit aankaart op een aansprekende manier. Recente aanwinsten en actuele voorbeelden van deze visie zijn werk van Ronald van der Kemp, Duran Lantink en Maison the Faux. Ten aanzien van ontwerpers met een niet-westerse achtergrond, heeft het Centraal Museum een inhaalslag te maken, dit gaan we onder andere doen met een grote modetentoonstelling in 2020, waarin onder andere Dapper Dan, Ozwald Boateng en Rushemey Botter vertegenwoordigd zullen zijn.

De modetentoonstellingen van het Centraal Museum zijn vermaard. Telkens zoeken we daarbij naar vernieuwing en verdieping qua vorm en inhoud. Hierbij is de eigen collectie altijd het uitgangspunt.

Essentieel is de nauwe samenwerking met de collega's van modemuze.nl. We zijn dit platform verder aan het uitbreiden en onderzoeken of partijen zoals het Zeeuws Museum, Boijmans Van Beuningen en het Groninger Museum ook aangesloten kunnen worden, evenals de twee modemusea in België. Doorlopend leveren we inhoudelijke bijdragen aan *Fashion Heritage* (voorheen *Europeana Fashion*).

DE BRUNA COLLECTIE

Het Centraal Museum beheert vrijwel het gehele oeuvre van de Utrechtse vormgever, tekenaar en prentenboekmaker Dick Bruna. De Bruna collectie is ontstaan uit de wens om Bruna's werk professioneel te laten beheren, ontsluiten en tonen. Het betreft de tekeningen en collages voor zijn prentenboeken, ontwerpen, gedrukte omslagen en affiches voor de populaire Zwarte Beertjes pocketreeks, alsook diverse ontwerpen en uitingen van

We willen de recent nieuw ingeslagen weg uitbouwen van het verwerven van stukken die de verschillende deelcollecties van het museum met elkaar verbinden, zoals in 2017 het spandoek van FC Utrecht met een huilende nijntje naar aanleiding van het overlijden van Dick Bruna.

zakelijke en non-profit opdrachten. Daarnaast is de inventaris van Bruna's atelier en een kleine selectie van zijn verzameling merchandise bij het museum ondergebracht. Tezamen vormen zij de Bruna collectie, die eigendom is van Mercis bv, en aan het Centraal Museum in langdurig bruikleen is gegeven. Een grote bruikleentoevoeging in 2015/2016 betekende niet alleen een enorme uitbreiding van de Bruna-collectie, maar leverde ook een veelheid aan nieuwe inzichten op in Bruna's werk en werkwijze, omdat zich hieronder veel ongepubliceerde stukken bevonden. De inventarisatie van die toevoeging is nu bijna afgerond.

Als opmaat naar 2027, als we de honderdste geboortedag van Dick Bruna willen vieren, overwegen we ook de verwerving van contextueel werk van kunstenaars, waarin de invloed op of van Bruna, één-op-één aanwijsbaar is. Zo voert het museum

momenteel gespreken met de Japanse superster Takahsi Murakami om in Utrecht te komen exposeren en in dialoog met het werk van Bruna een werk te maken voor de collectie.

LANGDURIG BRUIKLEEN, SCHENKINGEN EN LEGATEN

Van oudsher zijn langdurige bruiklenen, schenkingen en legaten belangrijke manieren om collecties te vormen voor musea. Dit blijft ook in de toekomst zo, al zijn we wel wat kritischer geworden. We zijn ons sterk bewust geworden van de kosten die gemoeid zijn met het museaal beheer van objecten en selecteren dus streng aan de poort. Jaarlijks worden tientallen stukken aangeboden aan het museum, vaak ook als schenking, maar slechts enkele daarvan worden aangenomen. Ze moeten passen binnen de hierboven omschreven kaders van het verzamelbeleid. Ook met het aangaan van overeenkomsten voor langdurige bruiklenen zijn we terughoudender geworden. Soms is het de enige manier om iets aan de collectie te kunnen toevoegen (zie hierboven bij oude kunst), maar zeker bij particulieren geldt dat werken in principe alleen in bruikleen worden genomen als er uitzicht is op permanente eigendomsoverdracht. Het museum is de samenwerking aangegaan met Allard Wildenberg die beschikt over een belangrijke collectie (internationale) kunst uit de tweede helft van de twintigste eeuw zoals verzameld door zijn ouders. Deze collectie is een prachtige pendant van de Van Baaren collectie: waar die laatste de invloed van Parijs in de eerste decennia van de eeuw laat zien, toont deze collectie de invloed van New York in de laatste decennia.

We zetten actief in op het stimuleren van schenkingen. Door relaties met kunstenaars en verzamelaars te onderhouden én door potentiële schenkers actief te informeren over de (fiscale) voordelen van het schenken aan openbare collecties.

3. DE COLLECTIE – ZORG EN BEHEER

Het (internationale) belang van de collectie maakt dat passende zorg en onderhoud voor dit erfgoed essentieel is. De basis hiervan bestaat uit een bewaarplaats die past bij het belang, de omvang en de betekenis van de collectie. In 2015 heeft het museum bij de gemeente aangegeven dat het huidige depot niet meer voldoet. Inmiddels heeft een projectgroep van de gemeente belangrijke stappen gezet om te komen tot een nieuw depot.

In dit hoofdstuk wordt de aanleiding voor een nieuw depot nog eens samengevat, wordt geschetst met welke uitgangspunten we werken en geven we de huidige stand van zaken weer.

Daarnaast wordt stilgestaan bij de werkzaamheden die plaatsvinden in het depot – het beheer van de collectie. Bij de

verzelfstandiging van het Centraal Museum in 2013 bleek uit een nulmeting dat er sprake was van flink achterstallig onderhoud aan de collectie. Het Centraal Museum heeft toen het Actieplan Collectie opgesteld, dat inmiddels voor een belangrijk deel is uitgevoerd. We staan stil bij wat er bereikt is en wat er in de periode 2021-2024 nog moet gebeuren.

Bewaaromstandigheden: op naar een nieuw depot

Al bij de verzelfstandiging van het museum was in 2012 in beeld gebracht dat er dringend verbetering nodig was van de bewaaromstandigheden van de collectie. Het bestaande gebouw zou op korte termijn bouwkundig en installatietechnisch niet meer kunnen voldoen aan de museale eisen waardoor de collectie in gevaar zou komen. Het museum heeft vervolgens meteen een quick-scan laten uitvoeren. Al snel is besloten alleen de 'quick-wins' te implementeren, omdat duidelijk werd dat voor de (middel) lange termijn naar een meer structurele oplossing (in de zin van een gerenoveerd/nieuw depot) zou moeten worden gezocht.

In 2016 is daarom, in nauw overleg met de Utrechtse Vastgoed Organisatie (UVO), een subsidie aangevraagd voor een onderzoek naar verschillende 'oplossings scenario's voor het depot. De resultaten hiervan zijn in 2017 teruggekoppeld naar de gemeente.

Naar aanleiding daarvan is er een projectgroep opgericht, met vertegenwoordigers van het Centraal Museum, Culturele Zaken, Erfgoed en UVO. De plannen om te komen tot een nieuw depot voor het museum en de partners waarmee ook nu al wordt samengewerkt (afdeling Erfgoed, provincie Utrecht) werden verder ontwikkeld. Ook werd onderzocht of het mogelijk is om hierbij samen op te trekken met het Universiteitsmuseum en mogelijk met Museum Speelklok.

College en gemeenteraad werden geïnformeerd over de stand van zaken en het college heeft inmiddels besloten om de projectgroep drie scenario's te laten uitwerken om te komen tot een voorkeursscenario met investeringsbehoefte in de aanloop naar de voorjaarsnota van 2020.

Aanleiding: depots zijn vol; depot voldoet niet meer aan de eisen

Al in het in 2012 door CollectieConsult opgestelde rapport (opgesteld volgens de methode die ontwikkeld is door de Inspectie Cultuurbezit in verband met de verzelfstandiging van de rijksmusea) werden belangrijke aandachtspunten genoemd ten aanzien van het depot. Er werden knelpunten gesignaleerd op het gebied van Arbonormen, brandveiligheid en algemene veiligheid en er werd geconstateerd dat de depots (te) vol waren. In de afgelopen jaren zijn deze problemen alleen maar groter geworden. Er zijn inmiddels meer dan 2000 objecten aan de collectie toegevoegd, die ook allemaal weer ergens ondergebracht moesten worden. We huren nu op verschillende locaties opslagruimte en hebben zelfs een nieuw tijdelijk depot in gebruik moeten nemen.

Dit kost allemaal extra geld en het is niet efficiënt.

Het depot, een voormalige verhuisloods, is bijna 25 jaar geleden in gebruik genomen, terwijl het gebouw toen ook al 15 jaar oud was. In die tijd was het feit dat de collecties samen onder één dak geplaatst konden worden, al een hele vooruitgang. Tot dat moment waren de collecties verspreid ondergebracht op de zolders en in de kelders van het museum en in schoolgebouwen en bunkers verspreid over de stad. De toename van de professionalisering in de zorg voor collecties aan het begin van de jaren negentig, die een gevolg was van het Deltaplan voor Cultuurbehoud, kon door een centraal depot ook in Utrecht gestalte krijgen. Er werd daarbij veel vertrouwen gesteld in de mogelijkheden van klimaatapparatuur. Het gegeven dat het gebouw zelf ook in een bepaalde mate kan bijdragen aan een stabiel binnenklimaat, was in die tijd nog niet in beeld. Ook het feit dat de grote afhankelijkheid van klimaatapparatuur een energieverblindende keuze was, woog kennelijk niet mee.

Naar aanleiding van de bevindingen van CollectieConsult, zoals beschreven in de nulmeting, heeft het Centraal Museum in 2013 opdracht gegeven voor een quick-scan van het depot, met het oog op het in kaart brengen van (prioriteiten bij) verbeterpunten ten aanzien van de bewaaromstandigheden. Dit onderzoek is begin 2013 uitgevoerd door Helicon en bracht verschillende knelpunten aan het licht.

Verschillende daarvan zijn inmiddels aangepakt, maar andere zijn structureel:

- Er is energieverlies en er zijn verstoringen in het klimaat door het gebrek aan isolatie van de buitenschil
- Er is koudedoorslag vanuit de vloer die verstorend werkt
- De inrichting van het gebouw draagt bij aan de verstoring van het klimaat en is op sommige plaatsen onveilig

Met een warmtebeeldcamera werd vastgesteld dat de wanden, en met name de aansluiting tussen wand en dak klimaatlekage veroorzaakt.

De zwakke schil zorgt voor een hoog energiegebruik enerzijds en voor grote kwetsbaarheid anderzijds. Toen in een winter een luchtbevochtiger uitviel, werd het binnen enkele uren zo droog in het depot dat de collectie in gevaar dreigde te komen. Met kunst- en vliegwerk en tegen hoge kosten moesten toen allerlei noodmaatregelen worden getroffen tot het defecte onderdeel eindelijk kon worden vervangen. Dat deze kwetsbaarheid onwenselijk is, spreekt voor zich.

En helaas is het niet alleen bij klimaatlekage gebeven. Sinds december 2012 is er dertien keer sprake geweest van lekkages in het plafond. Het is een groot geluk dat tot nu toe de collectie gespaard is gebleven.

Het structureel verhelpen van deze problemen in het huidige depot, zou alleen mogelijk zijn door het plaatsen van een nieuw dak en optrekken van nieuwe wanden. De hele collectie zou dan uitgehuisd moeten worden en tijdelijk elders opgeslagen.

Ontwikkelingen en trends

Het Centraal Museum en Erfgoed zijn niet de enigen die bezig zijn met het ontwikkelen van plannen voor een nieuw depot. Nationaal en internationaal zijn sinds het begin van deze eeuw nieuwe museale depots ontwikkeld en in gebruik genomen. Na de professionaliseringsslag in de vroege jaren negentig, waarbij collecties structureel in kaart werden gebracht en ontsloten, is dit een volgende stap op weg naar duurzame, verantwoorde zorg voor het collectieve erfgoed.

Als de verschillende voorbeelden op een rij worden gezet, vallen een paar trends op die hier kort zullen worden toegelicht.

Centraal museumdepot – collecties bijeenbrengen

In alle nieuwe depots die gebouwd worden, worden collecties samengevoegd. Soms worden alle collecties van een museum voor de eerste keer onder één dak gebracht (Amsterdam Museum) en in andere gevallen worden zelfs collecties van verschillende instituten bijeengebracht (Kolleksjesintrum Friesland, CollectieCentrum Nederland CCNL – samenwerkingsverband van Rijksmuseum, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Paleis het Loo en het Nederlands Openlucht Museum).

In beide gevallen geldt dat het bijeenbrengen van meerdere collecties een grote efficiencywinst oplevert: beveiliging en klimaat kunnen in één keer goed geregeld worden en faciliteiten als restauratie- en quarantaineruimte, fotostudio en logistieke ruimtes (laad- en losgebied en inpakruimte) kunnen worden gedeeld. Dit beperkt het aantal bewegingen per object, wat weer bijdraagt aan het behoud. Menskracht en middelen worden zo optimaal benut.

Nieuwe inzichten klimaatbeheersing

Bij vrijwel alle depots die na 2000 zijn gebouwd, is gekozen voor een duurzaam museumgebouw. Niet alleen algemene nieuwe zienswijzen op duurzaam bouwen speelden daarin mee, maar ook veranderende inzichten met betrekking tot behoud van cultureel erfgoed en klimaateisen spelen een rol.

In algemene termen komt het er op neer dat toenemend belang wordt gehecht aan stabiliteit van het klimaat en afnemend belang aan specifieke vastgestelde waarden van temperatuur en luchtvochtigheid. Vertaald naar de eisen die worden gesteld aan

een gebouw, betekent dat een groot belang wordt gehecht aan een goede isolatie van de depotruimte, waardoor er veel minder behoefte is aan correcties door middel van klimaatinstallaties.

Een toepassing van dit gedachtegoed is het ‘Deense’ of ‘Scandinavische’ model, waarbij in feite een goed geïsoleerde schil wordt gebouwd van één bouwlaag, zodat gebruik wordt gemaakt van de stabiliserende werking van de temperatuur van de aarde. Dit energie-arme depotconcept ligt aan de basis van de modellen van het Kolleksjesintrum Fryslân (samenwerking van Friese musea), en van het CCNL (waarin Rijksmuseum en RCE samenwerken).

Het CCNL wordt op dit moment nog gebouwd, maar het Friese voorbeeld laat zien dat het mogelijk is om vrijwel energieneutraal te worden en de energie- en onderhoudskosten in belangrijke mate te doen dalen.

Nieuwbouw

Alle genoemde musea en samenwerkingsverbanden hebben gekozen voor nieuwbouw voor hun depots. Zeker voor erfgoedbeherende instellingen, gesubsidieerd door verschillende overheden, lijkt hergebruik van bestaande gebouwen voor de hand liggend. Mogelijkheden hiervoor zijn ook in verschillende gevallen onderzocht, maar telkens blijkt dan dat de voordelen niet opwegen tegen de nadelen. De specifieke eisen die aan een efficiënt en duurzaam museumdepot moeten worden gesteld (met name op het gebied van klimaat/isolatie, logistiek/toegankelijkheid en beveiliging), laten zich niet verenigen met de beperkingen die samenhangen met bestaande (monumentale) gebouwen.

We zijn blij en hoopvol nu de projectgroep van de gemeente, met daarin medewerkers van de Utrechtse Vastgoedorganisatie,

Culturele Zaken en het projectbureau van de gemeente Utrecht de afgelopen maanden zulke belangrijke stappen heeft gezet. Achter de schermen brengen we versneld de collectie op orde om optimaal voorbereid te zijn op een naderende verhuizing. Dit wordt in het volgende hoofdstuk uiteengezet.

BEHOUD EN BEHEER

Behoud en beheer zijn een museale kerntaken. Hiertoe behoort het ondersteunen van de processen die nodig zijn voor tentoonstellingen en bruiklenen, maar ook het werk dat veel minder in het oog springt: het registreren, fotograferen, documenteren en vindbaar en goed opbergen van alle objecten. Er gebeurt veel in een depot.

- ca. 250 aanwinsten per jaar (waarvan ca. 80 schenkingen)
- ca. 50 bruikleendossiers per jaar waarvan 15 à 20 in het buitenland (het betreft honderden objecten)
- ca. 600 transporten per jaar
- ca. 50 onderzoekers per jaar
- ca. 100 restauraties per jaar
- ca. 500 nieuwe opnames per jaar

De meeste zaken zijn inmiddels bij het Centraal Museum goed op orde. Het was een van de eerste musea die de hele collectie online toegankelijk maakte: registratiegraad en digitaliseringsgraad zijn hoog.

- Registratiegraad 99% - de hele collectie is online toegankelijk
- Digitaliseringsgraad (“object heeft een plaatje”) 87%

Actieplan Centraal Museum: inhaalslag in conservering en beheer

Bij de verzelfstandiging van het Centraal Museum, per 1 januari 2013, is aan de orde gesteld dat er grootschalig achterstallig onderhoud was aan de collectie. De gemeente wilde de nieuwe stichting niet met deze erfenis opzadelen en heeft het museum gevraagd de stand van zaken in kaart te brengen en maatregelen ter verbetering voor te stellen. Dat is gebeurd in het Actieplan Collectie. De uitvoering van dit plan is in volle gang, maar zal nog enkele jaren in beslag nemen.

Het geheel van de maatregelen zal er toe leiden dat de collectie in de nabije en verre toekomst optimaal zichtbaar en bruikbaar zal zijn voor de inwoners van de stad Utrecht, bezoekers aan stad en museum en onderzoekers en liefhebbers wereldwijd.

Daarnaast zal de collectie optimaal zijn voorbereid op een verhuizing naar een nieuw depot: objecten zijn gecontroleerd, gestabiliseerd en gebarcodeerd – er heeft selectie plaatsgevonden, zodat we alleen meeverhuizen wat we ook echt willen behouden. Andere musea die naar nieuwe depots toegaan, hebben hier (grote) projectorganisaties voor in het leven geroepen met hoge extra kosten, maar dat zal dus in het Centraal Museum niet nodig zijn.

Hieronder in vogelvlucht de deelprojecten van het Actieplan.

Barcodering collectie

Een van de bevindingen van de nulmeting was dat de standplaatsregistratie van bepaalde collectiedelen verbeterd kon worden. Barcodering van de collectie betekent een forse verbeteringslag op het gebied van beheer.

Inmiddels is vrijwel de gehele collectie gebarcodeerd en datzelfde geldt voor het overgrote deel van de standplaatsen.

Mode: inventarisatie, fotografie, barcodering en restauraties

De collectie mode en kostuums bevatte de grootste achterstanden in registratie. Deze collectie, die bestaat uit ca. 10.000 objecten, is in 2013-2014 volledig geïnventariseerd, beschreven, gecontroleerd, gefotografeerd en online toegankelijk gemaakt.

Tijdens dit project is bijgehouden welke objecten restauratie behoeven. Tijdens de tentoonstelling *Uit de Mode* (2018) zijn enkele urgente restauraties op zaal gedaan om zo het publiek een goed beeld te geven van de complexiteit hiervan. De verdere uitvoering loopt.

Munten en penningen

Dit was de laatste deelcollectie met grote aantallen ongeïnventariseerde objecten. De hele collectie, die ruim 4000 munten en penningen bevat, is in 2015-2016 gecontroleerd, geïnventariseerd, gefotografeerd en online toegankelijk gemaakt.

In 2017 is een omvangrijke muntschat, die al sinds de jaren zeventig in bruikleen was, geschonken aan het museum.

Metalen

Door een calamiteit is rond 2010 schade ontstaan aan de deelcollectie edele en onedele metalen. Veel stukken waren aangeslagen door een instabiliteit in het klimaat. Eerst is onderzoek gedaan naar de oorzaak hiervan om uit te sluiten dat de schadelijke omstandigheden zouden kunnen voortduren of opnieuw zouden kunnen optreden. In 2015-2016 is vervolgens de hele collectie metalen (ruim 3000 objecten) gecontroleerd, gefotografeerd en gebarcodeerd en zijn honderden stukken schoongemaakt.

Eind 2016 zijn de stukken in een nieuwe, speciale metaalcabine ondergebracht. In 2019 zijn de laatste registratie-vraagstukken opgelost.

Restauratie (selectie) schilderijen

Op basis van een grote steekproef naar de toestand van de schilderijen, in het kader van de nulmeting, was bekend dat er erg veel geld nodig zou zijn om alle schilderijen helemaal in topconditie te brengen. Er is daarom gekozen voor het voorrang verlenen aan de restauraties die noodzakelijk zijn om verslechtering van de conditie van werken te voorkomen én aan restauraties van belangrijke objecten die presentabel moeten worden gemaakt om getoond te kunnen worden in het museum.

Als eerste stap is de steekproef in 2016 uitgebreid tot een complete inventarisatie van de toestand van alle ruim 2000 schilderijen. Een lijstenrestaurator en een schilderijenrestaurator hebben voor alle schilderijen beschreven wat er aan werkzaamheden nodig is en hoe veel uren daarvoor gerekend moeten worden.

Van de schilderijen die gerekend worden tot de collectie stadsgeschiedenis, zijn in 2017 de prioriteiten bepaald en zijn de meest urgente behandelingen uitgevoerd. Voor de schilderijen die horen bij de verzameling oude kunst, geldt dat de prioriteiten in kaart zijn gebracht en dat er een begin is gemaakt met de behandeling van de meest urgente problemen.

De schilderijen die gerekend worden tot de collectie moderne kunst waren er het slechtst aan toe. Ook hier is in kaart gebracht wat er moet gebeuren en is een begin gemaakt met de meest urgente restauraties.

Restauratie meubels

Ook voor is de collectie meubelen is een volledige conditiecheck op zijn plaats. De plannen zijn gemaakt. Nadat de nulmeting is uitgevoerd, zullen ook bij deze collectie restauraties volgen die

gericht zijn op het stabiliseren van kwetsbare objecten en het presentabel maken van de collectie.

Prenten en tekeningen

In 2017 is een begin gemaakt met een omvangrijk project, waarin alle prenten en tekeningen worden gecontroleerd en waar nodig omgepakt, gefotografeerd en gebarcodeerd. Tevens worden bij de ingelijste prenten en tekeningen de lijsten bekeken en geïventariseerd met als doel inzicht te krijgen in de staat en de wenselijkheid om deze te bewaren.

Delen van de kwetsbare papiercollectie hebben restauratie nodig. Uit het huidige project zal een inventarisatie volgen van benodigde restauratiewerkzaamheden die in een tweede fase uitgevoerd kunnen worden.

Deze collectie is de enige die niet in het externe depot is ondergebracht. De huidige bewaaromstandigheden op de zolder van het museumgebouw zijn verre van ideaal, maar er is in depot geen ruimte. In de toekomstscenario's voor het depot die onderzocht worden, wordt deze collectie uiteraard wel meegenomen.

Verbetering ontsluiting/fotografie

De collectie is al langere tijd online raadpleegbaar, maar nog niet alle objecten waren ook voorzien van een afbeelding. In 2014 had nog maar 75% van de objecten een plaatje.

Binnen het Actieplan streven we ernaar dit percentage naar minimaal 95% te brengen. Daarnaast willen we voor de topstukken een kwaliteitsslag maken – omdat de standaarden van digitale beeldkwaliteit de afgelopen jaren snel zijn verbeterd, is het nodig om (na de restauraties) nieuwe opnames te maken.

Selectie en afstoting

In 2006 heeft het Centraal Museum een deel van de verzameling moderne kunst en stukken uit de collectie oude schilderkunst afgestoten. De ervaring van toen leert dat dit een arbeidsintensief traject is, als gevolg van het uiteraard volgen van de eisen gesteld door de LAMO – leidraad afstoten museale objecten.

Toch wil het museum het Actieplan aangrijpen om ook de andere deelcollecties kritisch te bekijken. Het museum bestaat ruim 180 jaar en in de loop van de geschiedenis is niet altijd even kritisch verzameld. Er zijn tijden geweest dat alle aangeboden objecten aan de collectie werden toegevoegd. Nu we ons bewuster zijn van de kosten voor beheer en behoud en ook het besef is gegroeid dat focus bijdraagt aan de kwaliteit van de collectie, kunnen we kritisch door de collectie gaan en stukken die niet passen binnen het geheel een nieuwe bestemming geven

Een eerste stap op weg naar selectie, is een volledige standplaatscontrole. De collectie heeft oorlogen meegemaakt en vele verhuizingen doorstaan. Een enkele keer zijn in de loop van de jaren objecten kwijt geraakt. Nog vaker zijn er stukken in het depot verzeild geraakt die geen collectie zijn. Om een exact overzicht te hebben van alle stukken die aan onze zorg zijn toevertrouwd, controleren we nu kast voor kast en plank voor plank wat er staat of hangt. Objecten die daarbij niet worden aangetroffen worden in kaart gebracht en onbekende, niet geregistreerde objecten worden alsnog aan de collectie toegevoegd of worden verwijderd (na te zijn gedocumenteerd).

Tijdens deze controleronde zijn inmiddels ruim 2500 prenten en tekeningen geïnventariseerd die nog geen nummer hadden. Deze worden summier beschreven en gefotografeerd, zodat in het conservatorenoverleg besloten kan worden of ze al dan

niet opgenomen moeten worden in de collectie. Daarnaast zijn honderden stukken thuisgebracht: verouderde standplaatsen zijn geactualiseerd, en verloren gewaande stukken zijn teruggevonden.

In 2019 is dit deelproject onderwerp geweest van een kleine presentatie in het museum. Verschillende groepen uit de Utrechtse samenleving zijn betrokken bij het zoeken naar de herkomst en betekenis van objecten en anderen zijn uitgenodigd om actief met de objecten aan de slag te gaan. Dit past in ons streven om transparant te zijn over onze werkzaamheden, iets wat ook in de komende jaren merkbaar zal zijn (bijvoorbeeld via blogs op de website).

Veiligheidszorg

Voor de vaste collectie en voor elke tentoonstelling wordt een calamiteitenplan ontwikkeld: Collectiehulpverlening (CHV). Daarnaast is er een CHV plan voor elk van de locaties: behalve het museum, ook het nijntje museum, het Rietveld Schröderhuis, de Erasmuslaan en het depot. Deze CHV plannen zijn geïntegreerd met de Bedrijfs hulpverlening en het Crisismanagementbeleid.

De CHV is dus op dezelfde manier georganiseerd als de BHV, in samenwerking tussen de afdelingen Collectiebeheer en Facilitaire Zaken. Er wordt meerdere keren per jaar geoefend.

Herkomstonderzoek

Alle Nederlandse musea kregen in 2009 het verzoek van het ministerie om de verwervingen tussen 1933-1940 en tussen 1948-1954 grondig te onderzoeken en om ook alle verwervingen na 1954 na te lopen op een mogelijk verdachte herkomstgeschiedenis. Het Centraal Museum heeft in de afgelopen jaren veel tijd en energie besteed aan het zorgvuldig

uitvoeren van deze herkomstonderzoeken, vanuit de overtuiging dat dit hoort bij de verantwoordelijkheid van het museum. Hiermee heeft het museum niet alleen aan het verzoek van de commissie willen voldoen, maar ook aan de internationale afspraken over de inspanningsverplichting van musea om de herkomst van de collectie na te gaan.

Het onderzoek heeft opgeleverd dat van twee objecten, waarbij de directe verwerving onverdacht is, de herkomstgeschiedenis niet sluitend is. Bij deze werken moeten we, na intern onderzoek, vervolgonderzoek door het Projectteam Museale Verwervingen en beoordeling door de commissie-voorzitter Rudi Ekkart, concluderen dat een mogelijk verdachte of problematische verwijzing in de herkomstgeschiedenis niet uit te sluiten is. Daarnaast heeft het Centraal Museum ook enkele zogenoemde NK-stukken in beheer. Van deze werken, die in bruikleen zijn van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, staat vast dat ze na de oorlog zijn gerecupereerd. Deze zullen door het museum worden beheerd in afwachting van claims door de rechtmatige eigenaars. Herkomstonderzoek blijft actueel. Bij alle aanwinsten van objecten die voor de oorlog zijn vervaardigd, wordt herkomstonderzoek verricht. Om het onderzoek duurzaam te kunnen borgen in de organisatie is een handleiding en een onderzoeksformulier ontwikkeld. Hiermee wordt herkomst onderzoek ook een vast onderdeel van nieuwe verwervingen.

Inclusiviteit binnen collectiebeheer

De wens om inclusief te zijn uit zich niet alleen in het tentoonstelings- en verzamelbeleid, maar heeft ook gevolgen voor de registratie en documentatie van de collectie. Welke woorden gebruiken we om objecten te beschrijven? Vanuit welk perspectief worden objecten geduid? We hebben een eerste slag gemaakt door kwetsende woorden in onze collectiebeschrijving te

vervangen, maar dit onderwerp is daarmee niet afgesloten. Nieuwe blikken en stemmen die we de ruimte gaan geven om de collectie te gaan onderzoeken en presenteren, zullen ook invloed hebben op de manier waarop we de collectie beschrijven en vastleggen.

Centraal Museum Utrecht

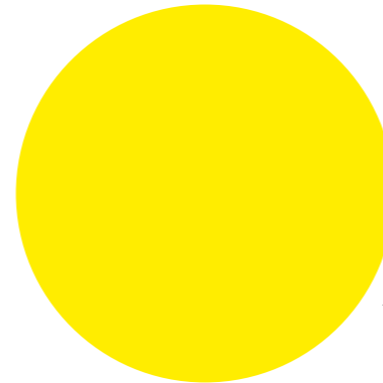
Agnietenstraat 1, 3512 XA Utrecht

info@centraalmuseum.nl

Contact: Marije Verduijn

Hoofd Collectiebeheer [Head of Collection management]

mverduijn@centraalmuseum.nl

**CENTRAAL
MUSEUM
UTRECHT**